İDİL

ARSHİLE GORKY'NİN ESERLERİNDEN İKİ SEÇKİ: "SANATÇI VE ANNESİ" İLE "ISTIRAP"

Onat, Şevket Cem. "Arshile Gorky'nin Eserlerinden İki Seçki: 'Sanatçı ve Annesi' ile 'Istırap'". idil, 114 (2024/2): s. 275–284. doi: 10.7816/idil-13-114-09

ÖZ

Arshile Gorky'nin dünya sanatına olan etkisi, 20. yüzyılın ikinci çeyreğinden günümüze kadar uzanmaktadır. Gorky'nin ABD'de ortaya çıkan soyut dışavurumculuk akımına (aynı dönemde Avrupa'da Taşizm [Lirik Soyutlama]) katkısı çok büyüktür. Gorky, eserleriyle özellikle Jackson Pollock, Bernett Newman, Sam Francis gibi sanatçıları derinden etkilemiş, üsluplarının oluşmasında rol oynamıştır. Her ne kadar Clement Greenberg, Arshile Gorky'i "geç dönem kübist" olarak adlandırmış olsa da sanatçının son dönem eserleri ele alındığında, soyut dışavurumcuların öncülerinden biri olduğu söylenebilir. Gorky'nin trajik hayat hikâyesi, sanatını doğrudan etkilemiştir. Bu makalede, Arshile Gorky'nin yaşamı odaklı iki önemli eseri ele alınmıştır. "Sanatçı ve Annesi (The Artist and His Mother)" ile "Istırap (Agony)" başlıklı eserleri, Gorky'nin sanat yolculuğunda mihenk taşı görevi görmektedir. İki eserde de sanatçının hayatındaki büyük kırılmalara ilişkin tasvirler görülmektedir. "Sanatçı ve Annesi"nde, Gorky ile annesinin acıklı hikâyesi, birlikte çekilmiş bir fotoğraftan hareketle, anlatılmıştır. Bu eser, özellikle döneminde figüratif sanat çerçevesinde öncü sayılabilir. Gorky'nin pek çok eserinin yok olduğu atölyesindeki yangını konu alan "Istırap' adlı eserinde ise, ustaca yapılan soyutlamanın, kendisinden sonra gelen mahir sanatçılara kapı araladığı söylenebilir. Arshile Gorky'nin sanat serüveni, üç dönemde değerlendirilebilir: (1) Neoklasik üslupla oluşturduğu portreler, birinci dönemi, (2) "Sütun ile Objeler (Column with Objects)" eserlerinin bulunduğu, hakikat arayışına yöneldiği ikinci dönemi ve (3) "Istırap"ın yer aldığı üçüncü ustalık dönemi. Gorky'nin özellikle birinci ve üçüncü dönem eserleri ekseninde yapılan araştırmalar sonucunda, bu çalışmada, ilgili dönemlerden seçilen iki eserin hem kavramsal hem biçimsel analizinin derinlemesine yapılması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Soyut Dışavurumculuk, Arshile Gorky, sanatçı ve annesi, ıstırap

Makale Bilgisi:
Geliş: 12 Ocak 2024 *Düzeltme:21 Şubat 2024* *Kabul: 25 Şubat 2024*

© 2024 idil. Bu makale Creative Commons Attribution (CC BY-NC-ND) 4.0 lisansı ile yayımlanmaktadır.

Giriş

Bu çalışmada, Arshile Gorky'nin *Istırap*[1] (Agony) ile *Sanatçı ve Annesi* (The Artist and His Mother) eserlerinin, Gorky'nin yaşamı, etkilenmeleri, sanata bakışı ve üslubu bağlamında ele alınması hedeflenmiştir. 15 Nisan 1904'te Van'da Vosdanik Adoian adıyla dünyaya gelmiştir. Birinci Dünya Savaşı sırasında ailesinden önce Amerika Birleşik Devletleri'ne göç eden babasının ardından annesi ve kız kardeşiyle birlikte yola çıkmıştır. Ancak, 120 millik zorlu bir yürüyüş sırasında annesini kollarında kaybetmiştir. Kardeşler, 1920 yılında babalarının yanına New England'a ulaşmıştır. Önce Rhode Island Tasarım Okulunda, 1925'te de New York'taki Grand Central Sanat Okulunda sanat eğitimi gören sanatçı daha sonra aynı okulda ders vermeye başlamıştır.

Babasıyla yaşadığı çatışmaların çözümlenememesi sonucu 1925'te New York'a taşındığında artık adını Arshile, soyadı da Beyaz Rus göçmenlerin yoğunluğundan yararlanarak Maxim Gorki'nin kuzeni olduğunu iddia ederek Gorky olarak değişmiştir (Rant, 2003: s.1). İlk evliliğini 1930'larda yapmış, 1940'lı yıllarda yaptığı ikinci evlilikten iki kızı olmuştur. 1946'da Connecticut'taki stüdyosunda çıkan yangında 40'lı dönemlerine ait yapıtlarının çoğunun yok olmasıyla başlayan süreçte, sanatının artan tanınırlığına rağmen finansal sorunlarla karşılaşmıştır. Örneğin, yakalandığı kanserin tedavisini doktoruna iki resim vererek karşılayabilmiştir. Eş zamanlı olarak evliliğinin dağılması, karısıyla çocuklarının onu terk etmesiyle birlikte derin depresyona girmiştir.

Gorky'nin Sherman, Connecticut'ta Bulunan Evi.
(Rand, 1991: s. 148)

Boynunun kırılmasıyla sonuçlanan araba kazasından kısa bir süre sonra stüdyosunda kendini asmıştır. 21 Temmuz 1948'de Connecticut'ta bulunan Sherman'da hayata gözlerini yummuştur. Guggenheim Müzesi direktörü Thomas M. Messer, Gorky'i *şehitlerin şampiyonu* olarak adlandırmaktadır. Ölümünün ardından savaş sonrası Amerikan sanatının kurucu figürlerinden biri olarak sanat tarihindeki yerini almıştır.

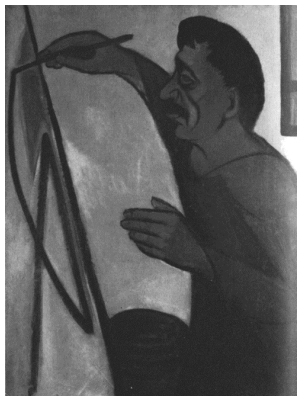

Paul Mommer: *Arshile Gorky Portresi*, 1946: Paul Mommer Koleksiyonu (Reiff, 1963: s. 152)

---

1 "Istırap" yazılışı, Ömer Asım Aksoy başkanlığında bir kurul tarafından hazırlanan Ana Yazım Kılavuzu'ndan alınmıştır.

Üslubu ve Etkilenmeleri

1920'lerin sonlarında, sentetik kübizm ressamlarından öncelikle Georges Braque'den, 1930'lu yıllarda, Picasso'nun 1920'lerde yaptığı Neo Klasik figürlerinden etkilenmiştir. Barok ressam Velazques'in ve Picasso'nun mavi dönemi ustalıklarından faydalanarak boyayı yüzeye sürdükten sonra kurumasını bekleyerek kurudukça usturayla kazımış ve bunu sürekli tekrarlamıştır. Cezanne'dan başlayarak modernizmin ustalarının izinden yürümüş; yüzyılın ortalarına gelindiğinde, sürrealizmin baskın etkisiyle Andre Masson ve Joan Miro'dan hareketle sanatı, *aktarılmadan önce hakim olunması gereken bir dil* olarak tanımlamıştır.

1930'lu yıllarda Federal Art Project'de (FAP) ve Work Progress Administration'da (WPA)[2] görev almış ve Newark Havaalanı Yönetim Binası için soyut bir duvar resmi yapmıştır. İlk kişisel sergisini 1931 yılında Mellon Galeri'de (Philadelphia), New York'taki kişisel sergisini 1938'de Boyer Galeri'de, 1945'ten itibaren ölümüne kadar tüm kişisel sergilerini ise New York'taki Julien Levy Galeri'de açmıştır (Anfam, 2003: s. 28).

Newark Havaalanı Yönetim Binasından başlayan ve 1939'da biri Dünya Fuarı, diğeri ise günümüze kadar gelemeyen Riviera Gece Kulübü için yaptığı duvar resimleri, onu çağdaşlarından *duvar ressamı* olarak ayırmaktadır. Büyük ölçekli resimlere yönelmesi işte bu deneyimlerinden kaynaklanmaktadır. Bu yönelim, soyut dışavurumcuların büyük ölçekli resimler yapmalarında öncülük etmiştir. Willem de Kooning, etkilenmesinin ötesinde Gorky'e karşı kendini borçlu saymakta; Jackson Pollock da beğenisini sürekli dile getirmektedir. Bu durum, soyut dışavurumcu sanatçıların Gorky'yi kendi akımları içinde kabul ettiklerini göstermektedir (Rand, 2003: age, s.2)

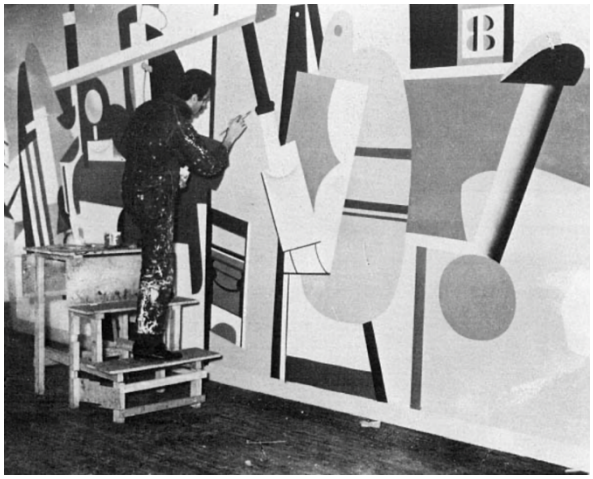

Arshile Gorky Newark Havalimanı Duvar Resimini Yaparken, 1935-36, WPA Photography
(Rand, 1991: age, s. 44)

Gorky, New York'a taşındığı yıl, ilk sürrealist manifestosu Paris'te yayımlanan Andre Breton ile Julien Levi ve Roberto Matta gibi diğer göçmen sürrealist sanatçılarla 1940'lı yıllara gelindiğinde yakın arkadaşlık kurmuş; özellikle Roberto Matta'dan etkilenerek hızla gerçekleştirdiği çizgi ve biyomorfik biçimler kullanarak sürrealist resimler yapmaya başlamıştır. Bu yıllarda yaptığı resimler, Andre Breton tarafından sürrealist sanata özgün önemli katkılar olarak alkışlanmıştır. Bu resimler, çarpıcı bir akıcılıkta; yumuşak, bazen büyüleyici renk derlemeleriyle bezenmiş; gergin, zaman zaman ince çizgilerle örülü yapıtlardır. Jackson Pollock'un 1947'den önceki döneminde yaptığı resimler gibi, Gorky'nin bu resimlerinde de mitler, uyarıcı bir unsur olmuştur. Ancak, Gorky'ninkiler halk masalları ve halk sanatından kaynaklanan, doğduğu ve büyüdüğü topraklara, evine ve ailesine ait belirgin anılar taşıyan daha kişisel yapıdadır.

1940'larda Gorky, diziler üzerinde çalışmıştır. Kendiliğindenlik sağlamak, taze görünüm verebilmek için bir tuvalde, bir kompozisyon üzerinden tekrar tekrar geçmektense, taslak biçiminde çalıştığı tablo dizileri yapmayı yeğlemiştir. Bununla birlikte, Gorky'nin olgunluk dönemi yapıtlarında derin bir melankoli vardır. Bu da lirizmi sevinçle değil, yitirilmişlik duygusuyla birleştiren Avrupa kaynaklı bir özelliktir. Yaşadığı sürece dostluk ve saygı görmüş bir ressam olan Gorky'yi Soyut Dışavurumcular ölümünden sonra kendilerinden biri olarak bağırlarına basmışlardır (Lynton, 2015: s. 232).

---

2 Work Progress Administration (WPA) Büyük Buhran'ın (Ekim 1929-1939) ortalarında,1935 yılında, kamu projelerinde kullanılmak üzere istihdam gücü yaratan bir devlet kuruluşudur. Kamu eseri üretmelerini sağlamak için sanatçıları teşvik etmek amacıyla WPA bünyesinde kurulan Federal Art Project (FAP) ise, 1935-1943 yılları arasında etkinliğini sürdürmüştür (Onat, 2018: s. 45).

Yağlı boya, kalem, mürekkep ve pastel boya kullanarak gerçekleştirdiği özenli eskizleri, her zaman spontan olarak tanımlanmıştır. Daha sonra bir rönesans ustalığında geliştirdiği küçük kâğıt parçaları üzerindeki notlarla

başlayan denemeler yapmış, bu denemeleri geliştirip farklı renk paletleriyle eserlerinde kullanmıştır. İnce yağlı boya tabakasının altında Gorky'nin mutlaka bir çizim yapma ihtiyacını duyması, resmin komposizyonunda önemli bir yer kaplamaktadır. Bu davranışı, altta herhangi bir eskizin yer almadığı soyut dışavurumcu akımdan olan farklılığını ortaya koymaktadır. Gorky'nin bu destekleyici çizimleri, olgun dönem resimlerinde boşluğu ve karakterleri tanımlamıştır. Kullandığı renkler, çoğu zaman objelerin orijinal renkleriyle birebir örtüşmektedir (Rand, 2003: age, s.3).

Anfam'ın aktarımıyla (age, s. 28), 1942'de Gorky, Virginia'da bulunan çiftliğinde doğanın formunu, bitkilerin ve böceklerin hareketlerini sıcak yaz günlerinde gözlemleyip "*Çimlere Bak*" diyerek eskizlerini yapmaya başlamıştır. *Göz Şenliği* (The eye spiring) yazısında Breton, "*burada doğa ilk kez bir kriptogram olarak işlenmiş*" diyerek Gorky'nin eserlerine etnik kültürünün ve doğanın baskın olarak yansıtığını, doğanın kodunu yaşamın ritmiyle çözme çabası içinde bulunduğunun anlaşıldığını vurgulamaktadır. Gorky'nin kendi deyişiyle, "*Sıradan ve bilinenin ötesini araştırırken, içsel bir sonsuzluk yaratıyorum. Bu sonsuzluğu yaratmak için sonlu olanın sınırlarının ötesine gidiyorum. ... Yaşayan rüyalar*" (Karmel, 2002: s. 20).

1943'e gelindiğinde önceki tarzının zengin bir karışımı olan olgun dönem resimlerini oluşturmaya başlamıştır. İzleyicilere resimlerini spontan bir şekilde uyguladığını ima ederken Robert Motherwell, Jackson Pollock ve William Baziotes gibi soyut dışavurumcu Amerikalı ressamlar üzerinde kalıcı bir etki yaratan sürgün Avrupalı sürrealist sanatçıların kullandıkları bilinçaltı dürtüleri kaydetme aracı olması bağlamında otomatizmi hiçbir şekilde kullanmamış ve resimlerini planlayarak bilinçle yapmıştır.

Sanatçı ve Annesi (The Artist and His Mother)

Gorky'nin çizimleri kabaca iki kategoriye ayrılabilir; resimlerine hazırlık kapsamındaki çalışma çizimleri ile tümüyle bağımsız olarak oluşturulmuş sanat eserleri niteliğindeki çizimler. Çalışma çizimlerinin çoğunluğu, kısa müzik kompozisyonları çağrışımı yapması nedeniyle ilgi çekicidir.

Kendisi ve annesi üzerine yaptığı çalışmalar, bunlara iyi bir örnek oluşturmaktadır. Gorky, 1912'de doğduğu topraklarda çekilen bir fotoğrafa dayanarak 1936 yılında *Sanatçı ve Annesi* başlıklı figür kompozisyonunu yapmıştır.

Gorky ve Annesinin Fotoğrafı (Seitz, 1962: s. 17)

Aşağıda yer alan temel eskiz, Gorky'nin fotoğrafı yorumlama ve çözümleme çabası olarak ele alınabilir. Fotoğrafı bir tabloya dönüştürecek olan kompozisyonun temel öğelerini yerleştirmek ve hareketi verebilmek için bu tarz bir taslak üzerinde çalıştığı görünmektedir.

Arshile Gorky: *Sanatçı ve Annesi*, iki eskiz, mürekkep, 21.5x28 cm.
(Seitz, age, s. 17)

Gorky, ilk eskizden sonra eserin tamamına ulaşabilmek için detaylı bir karakalem çalışması yapma gereği duymuştur. Resim 7'de yer alan bu taslak, nihai eserin boyutlarını büyütme amaçlı ızgara tekniği kullanımına ek olarak, ayrıntılı biçimde ışık-gölge ve mekânı belirlemesi açısından çok büyük bir önem taşımaktadır.

Arshile Gorky: *Sanatçı ve Annesi*, karakalem, 61x48 cm (Seitz, age, s. 17)

Bütün bu çalışmaların ardından Resim 8'de yer alan yağlı boya resmi yapmıştır. *Sanatçı ve Annesi*nin, Pablo Picasso'nun *Gertrude Stein* ve Oscar Kokoschaka'nın *Bessie Bruce* isimli portreleri ile karşılaştırıldığında, dönemin öncüleri arasında yerini aldığı söylenebilir.

Arshile Gorky: *Sanatçı ve Annesi*, 1926-c. 1936: 152.4x127.6 cm, Whitney Müzesi, (https://whitney.org/collection/works/2171, Erişim Tarihi: 11.11.2023)

Fotoğrafın kendisiyle karşılaştırıldığında, resimde mekân soyutlanmış görünmektedir. Figürler mekândan bağımsız, izleyiciye doğru bir hareket sergilemektedir. Fotoğraftaki figürler birbirlerine değerken resimde ayrı tutulmuşlardır. Figürlerin yüzlerini ayrıntılı bir biçimde resmeden sanatçı, aynı detay çalışmayı annesinin başörtüsünde uygularken, giysiler ve mekânda aynı davranışı tercih etmemiştir. Fotoğrafta ve eskizlerinde görülmeyen kendi figüründeki ayak hareketini nihai eserinde kullanmıştır.

Anı fotoğraflarının doğası gereği modellerin doğrudan objektife bakması genel kabulü, Gorky ve annesinin fotoğrafında geçerliğini korumaktadır. Buna karşın, *Sanatçı ve Annesi* eserinde sadece anne figürünün izleyiciye doğru, çocuk figürünün ise dalgın bir biçimde yere doğru baktığı görülmektedir.

Eserde, anne figürünün iki eli, sanatçının kendi figürünün ise annesine yakın olan eli, detaylandırılmamış lekesel bir değer olarak ifade edilmiştir. Gorky'nin annesinden uzak, çiçek tutan elinin proporsiyonu ise, olması gerektiğinden çok daha büyük ve parmakların belirgin olduğu şekilde resmedilmiştir.

Yukarıdaki saptamalardan hereketle,

- Mekânın soyutlanması, doğduğu topraklarda yaşayamamasını,
- Figürlerin birbirine değmemesi, mutlak ayrılığı,
- Yüzlerin ayrıntılı belirtilmesi, annenin otoritesini, kendisinin çaresizliğini,
- Ayak hareketinin, yaşama devam mecburiyetini,
- Leke biçimli ellerin, annenin sanatçının kucağında gerçekleşen ölümünü,
- Çiçek tutan elin, umudu

anlattığı çıkarımında bulunulabilir.

Fotoğraftaki çok desenli önlük, *Sanatçı ve Annesi*'nde kefeni andıran beyaz sadeliğe dönüşmüştür. Ancak, 1944 yılında yaptığı *Annemin İşlemeli Önlüğü Nasıl da Hayatıma Açılıyor* (How My Mother's Embroidered Apron Unfolds in My Life) adlı eserinde işlemeli önlük tekrar gündeme gelmektedir.

Arshile Gorky*: Annemin İşlemeli Önlüğü Nasıl da Hayatıma Açılıyor* (1944),
tuval üzerine yağlıboya, 101.6 x 114.4 cm, Seattle Art Museum.
(Altunay, 1985: s. 173)

Bu resim için Gorky, "*Ben resim yaparken genellikle, kendi kendime gözlerimi kapayıp, çocukluğumda annemin anlattığı çocukluk hikâyelerini düşünürüm. Annemi uzun önlüğü içinde hayal eder, önlüğünün üzerindeki nakışları aklıma getiririm. Şaşırdınız. Onun nakışları benim hafızama kazınmıştır ve onun öyküleri benim resimlerimde çözülür. Benim bütün hayatım bu.*" demektedir (Altunay, age, s. 173).

Agony (Istırap)

Gorky'nin 1930'lu yıllarda yaptığı resimlerinde kümelenmiş ve iç içe geçmiş kompozisyonlarının aksine, 1940'larda tuval üzerinde geniş alanlar boyunca resmedilen bağımsız formları, ince çizgilerle birbirine bağlama eğiliminde olduğu gözlenmektedir.

Arshile Gorky: *Agony*, tuval üzerine yağlı boya, 101 cm x 128 cm, 1947.
The Museum of Modern Art, New York, ABD
A. Conger Goodyear Vakfı
(www.moma.org/collection/works/78740)

Gorky'nin bu geç dönem tablosu, dokunaklı ama bir o kadar da tanımlanması zor olan duygu ve ruh halinin zenginliğini ifade etmektedir: Gorky'nin sanatının karakteristik özelliği olan ve kendine özgü trajedisinden doğan yeni bir özü ortaya çıkarmak için damıtılmış umutsuzluk, hüsran, özlem ve ıstıraptan oluşan duygusal temaların belirli bir bileşimi (Reiff, age:148).

1947 yılında yaptığı *Istırap*, bir ateştir. Adının anlamını anlatan bu resimdeki paletin kırmızı yoğunluğu, Gorky'nin önceki yıllarda yaptığı lirik soyutlamalarından farklılığını ortaya koymaktadır. Gorky, tuvali parlaktan loş bir tonda değişen yoğun doymuş bir kırmızıya boyamıştır. Tüm görüntüleri gibi, resmedilen nesneler çeşitli şekilde yorumlanabilse de öncelikle bir mücadeleyi işaret etmektedir. *Istırap*, birçok açıdan sanatçının kariyerinin sentezidir. Ekonomik zorluklar ve sağlık sorunları içindeki sanatçı, dramatik insan arzularını, sentetik ve organik

form zincirleriyle dile getirmektedir. Resimdeki figürlerin veya nesnelerin arka plana sıkıca entegre olabilmesi için çizgiye başvurmaktadır. Kırılgan çizgiler, sıcak renklerle kontrast oluşturmaktadır.

Sanatçının bu eserinde kompozisyonun bütününe değil parçalara çok önem verdiği görülmektedir. Bir yağlı boya çalışması olan *Istırap*, parça zenginliğine sahip olmasına karşın kompozisyon ve öğeler açısından eskiziyle karşılaştırıldığında farklılık taşımaktadır.

Arshile Gorky: *Agony eskizi*, 1946, kurşun kalem-pastel boya, 21x29 cm
(Rand, 1991: s. 204)

Gorky, *Istırap*'ta yanan atölyesini anlatmaktadır. Gorky, çekincesiz biçimde parlak sarı, yoğun kırmızı ve siyahla iç içe geçmiş kahverengiyi kullanmıştır. Dolayısıyla bir yandan eskizine sadık kalmış, diğer yandan yangının coşkun temasını yansıtmıştır.

Resimde ritmik bir kompozisyon vardır. Biçimler, kompozisyon içinde birbiriyle uyumlu bir biçimde tekliklerini korumaktadır. Başka bir deyişle, artikülasyon değil sarkık ve mekanik modülasyon etkisi göstermektedir (Reiff, age:150). Daha önce de belirtildiği gibi Gorky'nin hem renk hem kompozisyon hem de biçimsel bağlamda Joan Miro'nun resimlerinden etkilendiği söylenebilir. Miro'nun 1925'te yaptığı *Dünyanın Doğuşu*'ndaki (The Bird of the World) resimsel denge, *Istırap*'ta varlığını göstermektedir. *Istırap*'taki iki katmanlılık, formları yüzer biçimde arka plandan ayırmaktadır. Amorf formların belirsizliği, izleyicide merak uyandırmaktadır. Tüm formların merkeze doğru hareket etmesi, soyutlanmış mekânda oluşan kaotik durum, izleyiciyi bir yandan anlamaya zorlarken, bir yandan estetik doyuma ulaştırmaktadır. Soyut resimde her ne kadar perspektif elemanları bulunmasa da *Istırap*'ta tuvalin solunda, düşey ve yatayda tam ortada bulunan masamsı form, bir derinlik yaratmaktadır. Kendiliğinden oluşan karmaşa ve kompozisyon tutarlılığı, *Agony*'nin yüksek sanat kapsamında değerlendirilmesini sağlamaktadır. Istırap'ta, resmi 1/3'lük kısımdan bölen en büyük figürün sağ ayağı, tıpkı Sanatçı ve Annesi resminde olduğu gibi, mekândan kaçışı simgelemektedir. Kırmızı renginden dolayı yanmakta olduğu anlaşılan bu iri ayak, tuvalin dışına çıkmak üzeredir.

Sonuç

Gorky'nin çalışmaları çok sayıda paradoksu barındırmaktadır. Gorky'nin resimleri ve çizimlerinin ikonografik öğeleri, bir gizemi çözmeye çalışıyormuş gibi iç yolculuklarının dışavurumu olarak yansımaktadır. Gorky'nin eserlerini, bir meditasyon malzemesi, kendi özel tarihinin derinlemesine bir inceleme olanağı olarak ortaya çıkardığı düşünülebilir. Gorky'nin geç dönem çalışmalarının yaptığı özel katkı, bir eserin değerinin, tek başına içeriğine bakmaktan öte, bütünün ele alınması gereğini işaret etmektedir. Bu bağlamda, Gorky, yenilikçi değil, sentezci olarak tanımlanabilir; yeni bir bakış açısı ortaya koymaktan çok bir gelişim aşamasını tamamlıyor denilebilir: Clement Greenberg'ün deyişiyle, *"... Karşımızdaki, modern resimde ender bulunan bir türün sentezi. ...*" (Guilbaut, 2015:241). Sonuç olarak, etkilendiği Picasso, Miro ve Matisse'in sanatını karakterize eden ihtişam, zerafet ve bilgeliğin yankıları, Gorky'nin en olgun eserlerinde bile hissedilmemektedir. Ancak, Gorky'nin itibarının ana kaynağının, 1930'ların yetersiz kültürel beslenme ortamına ve kişisel şanssızlığına yapılan göndermelerden ziyade, gücünden ve benimsediği düşünülen primitizmden olduğu değerlendirilebilir. Gorky üzerine yapılmış çok sayıda çalışma bulunmasına rağmen, sanatçının özellikle iki dönemi üzerinde durma ihtiyacı nedeniyle bu çalışma gerçekleştirilmiştir. Arshile Gorky'nin eserlerinin daha derinlemesine analiz edilmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir. Özellikle sanat literatürü kapsamında yapılacak bu tarz çalışmalar, sanat tarihinde

kendine yer bulmuş önemli sanatçıların daha iyi anlaşılmasına olanak sağlayacaktır. Bu çalışmadaki hedef, yüksek sanatçı olarak adlandırılan Arshile Gorky'nin iki önemli eseri üzerinde bir farklındalık yaratmaktır.

Kaynaklar

Altunay, Nesrin. "Arshile Gorky ve Soyut Dışavurumculuktaki Yeri". İstanbul: Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitisü. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2012

Anfam, David. (2003). "Abstract Expressionism". 2003. Grove Art Online. Retrieved 20 Apr. 2021, from https://www-oxfordartonline-com.lproxy.yeditepe.edu.tr/groveart/view/10.1093/gao/9781884446054.001.0001/oao-9781884446054-e-7000000252.

Guilbaut, Serge. "New York Modern Sanat Düşüncesini Nasıl Çaldı: Soyut Dışavurumculuk, Özgürlük ve Soğuk Savaş". Çev. Elif Gökteke. İstanbul: Sel Yayıncılık, 2016.

Karmel, Pepe. "Arshile Gorky: Anatomical Blackboard". 2002. Master Drawings, 40(1), 9–23. http://www.jstor.org/stable/1554551

Lynton, Norbert. "Modern Sanatın Öyküsü". Çev. Prof. Dr. Cevat Çapan, Prof. Dr. Sadi Öziş. İstanbul: Remzi Kitabevi, 2015.

Onat, Şevket Cem. "Soyut Dışavurumcu Resimde Mistik Esinlenmeler". İstanbul: Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Sanatta Yeterlik (PhD) Tezi, 2018.

Rand, Harry. "Arshile Gorky: The implications of symbols". California: University of California Press, 1991.

Rand, Harry. "Gorky, Arshile [Adoian, Vosdanig Manoog]". Grove Art Online, 2003. Erişim Tarihi: 19 Mart 2020, DOI: https://doi.org/10.1093/gao/9781884446054.article.T033360.

Reiff, R., & Gorky, A. "The Late Works of Arshile Gorky: A Critical Estimate". 1963. Art Journal, 22(3), 148–152, 1963. https://doi.org/10.2307/774439

Seitz, William C. "Arshile Gorky: Paintings, Srawings, Studies". The Museum of Modern Art in collabration with The Washington Gallery of Modern Art, 1962. Library of Congress Catalogue Card No. 62-22083. New York.

Taylor, H. "An Artist from Another Place". 1999. The Georgia Review, 53(3), 468–470. http://www.jstor.org/stable/41401726

AN ANALYSIS OF ARSHILE GORKY'S ARTWORKS: "THE ARTIST AND HIS MOTHER" AND "AGONY"

Şevket Cem Onat

ABSTRACT

Arshile Gorky's influence on world art extends from the second quarter of the 20th century to the present day. Gorky's contribution to the abstract expressionism movement that emerged in the USA (Tachism [Lyrical Abstraction] in Europe in the same period) is great. Gorky deeply influenced artists such as Jackson Pollock, Bernett Newman and Sam Francis with his works and played a role in the formation of their styles. Although Clement Greenberg called Arshile Gorky a "late cubist", when the artist's recent works are considered, it can be said that he is one of the pioneers of the abstract expressionists. Gorky's tragic life story directly affected his art. In this article, two important works focusing on Arshile Gorky's life are discussed. His works titled "The Artist and His Mother" and "Agony" serve as touchstones in Gorky's artistic journey. In both works, depictions of major breaks in the artist's life can be seen. In "The Artist and His Mother", the tragic story of Gorky and his mother is told based on a photograph taken together. This work can be considered a pioneer within the framework of figurative art, especially in its period. It can be said that the masterful abstraction in Gorky's work titled "Agony", which is about the fire in his workshop where many of his works were destroyed, opened the door for the skillful artists who came after him. Arshile Gorky's artistic adventure can be evaluated in three periods: (1) The first period, in which he created portraits in the neoclassical style, (2) The second period in which he focused on the search for truth, in which his works "Column with Objects" were created, and (3) The "Agony" period. The third period of mastery in which he took part. As a result of the research carried out especially on the works of Gorky's first and third periods, this study aims to conduct an in-depth conceptual and formal analysis of two works selected from the relevant periods.

Keywords: Abstract Expressionism, Arshile Gorky, the artist and his mother, agony